

Otevřená společnost, o. p. s.

GENDER VE ŠKOLE

**Příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka
a základy společenských věd na základních a středních školách**

Sestavily Irena Smetáčková a Klára Vlková

Otevřená společnost, o. p. s.

Publikace byla vydána v rámci projektu „Zavádění konceptu gender do pedagogické praxe: Gender ve škole“, který realizovala Otevřená společnost, o. p. s., pod vedením Mgr. Ireny Smetáčkové a Mgr. Kláry Vlkové.

Informace o projektu jsou dostupné na <http://www.osops.cz/genderveskole>,
email: genderveskole@osf.cz.

Autorský tým: Mgr. Barbara Havelková, PhDr. Hana Havelková, Mgr. Lucie Jarkovská, PhDr. Blanka Knotková-Čapková, Ph.D., Ing. Petr Pavlík, Ph.D., Mgr. Irena Smetáčková, PhDr. Jana Valdřová.

Expertní skupina: Mgr. Eva Adamíková, Mgr. Dagmar Bahnerová, Mgr. Ivana Čepková, Mgr. Šárka Dvořáková, Ing. Alena Ferrová, Mgr. Ivana Kašparová, Mgr. Jitka Kautská, Iveta Mačková, PhDr. Lenka Matějčíková, Mgr. Hana Mikušková, Mgr. Martina Pašková, Mgr. Lenka Píchová, PhDr. Marie Račanská, Mgr. Alena Rambousková, Mgr. Adam Rychtecký, Mgr. Marie Sechovcová, Marcela Šimková, PhDr. Eliška Zapletalová.

Publikace vznikla za finanční podpory Nadace Open Society Fund Praha a Fordovy nadace prostřednictvím grantového projektu uděleného Centrem genderových studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

OBSAH

Úvod	009
------------	-----

TEXTOVÁ ČÁST:

1. Gender a VĚDA	013
<i>Petr Pavlík</i>	
2. Gender a OSOBNOST ČLOVĚKA	018
<i>Irena Smetáčková</i>	
3. Gender a SPOLEČNOST	026
<i>Lucie Jarkovská</i>	
4. Gender a TRH PRÁCE	032
<i>Petr Pavlík</i>	
5. Gender a POLITIKA	038
<i>Hana Havelková</i>	
6. Gender a PRÁVO	045
<i>Barbara Havelková</i>	
7. Gender a MÉDIA	053
<i>Petr Pavlík</i>	
8. Gender a JAZYK	057
<i>Jana Valdrová</i>	
9. Gender a NÁBOŽENSTVÍ	060
<i>Blanka Knotková-Čapková</i>	
10. Gender a GLOBÁLNÍ PROBLÉMY	067
<i>Blanka Knotková-Čapková</i>	
11. Gender a ŠKOLSTVÍ	073
<i>Irena Smetáčková</i>	
12. Gender a VOLBA POVOLÁNÍ	080
<i>Irena Smetáčková</i>	

ŽÁKOVSKÉ AKTIVITY:**Gender a VĚDA:**

1. Muži-vědci a ženy-vědkyně	085
2. Jakou pravdu nám poskytuje věda?	086
<i>Pracovní list 2</i>	087
3. Věda jako povolání	088
<i>Pracovní list 3</i>	089
4. Kdo a jak tvoří vědecké pravdy?	090
<i>Pracovní list 4</i>	091

Gender a OSOBNOST ČLOVĚKA:

5. Dívčí a chlapecké hry	092
<i>Pracovní list 5</i>	093
6. Má to někdo v životě těžší?	094
<i>Pracovní list 6</i>	095
7. Co nás učí pohádky o ženách a mužích?	096
8. Diskuse o potratech	098
9. Rodičovská dovolená v podání mužů	099
10. Domácí násilí	101
<i>Pracovní list 10</i>	103
11. On je žena – Ona je muž	104
12. Kluk může vařit, dívka hrát fotbal	105
<i>Pracovní list 12</i>	106
13. Kde je příčina znásilnění?	107
<i>Pracovní list 13</i>	108

Gender a SPOLEČNOST:

14. Plotna, nebo myšlení?	109
<i>Pracovní list 14</i>	110
15. Slavné osobnosti českých dějin	111
<i>Pracovní list 15A</i>	112
<i>Pracovní list 15B</i>	113
16. Je feminismus nadávka?	114
<i>Pracovní list 16</i>	115
17. Jaká měla být žena v roce 1894?	117
<i>Pracovní list 17</i>	119

Gender a TRH PRÁCE:

18. Ženy v „mužských“ povoláních, muži v „ženských“ povoláních	120
<i>Pracovní list 18</i>	121
19. Ředitelky a ředitelé	122
20. Vědí děti, co znamenají rovné příležitosti v zaměstnání?	123
<i>Pracovní list 20</i>	124
21. Reklama na povolání	125
22. Kdo je úspěšnější v zaměstnání – ženy, nebo muži?	126
<i>Pracovní list 22</i>	128
23. Kolik stojí práce v domácnosti?	129
<i>Pracovní list 23A</i>	130
<i>Pracovní list 23B</i>	131

Gender a POLITIKA:

24. Kdo kandiduje ve volbách	132
<i>Pracovní list 24</i>	133
25. Kdo za nás rozhoduje?	134

Gender a PRÁVO:

26. Ženská práva	135
<i>Pracovní list 26</i>	136
27. Jaké reklamy jsou zakazovány?	137
<i>Pracovní list 27A</i>	138
<i>Pracovní list 27B</i>	140

Gender a MÉDIA:

28. Ideál krásy	141
29. Jak vnímáme ženské tělo	143
<i>Pracovní list 29</i>	144
30. Kolik mužů a žen pracuje v novinách	145
31. Reklamy	147
32. Tichá pošta	148
<i>Pracovní list 32</i>	149
33. Časopisy	150
34. Liší se rozhovory v novinách se ženami a s muži?	151

Gender a JAZYK:

35. Petra Buzková – politik, nebo politička? (jazyková omezenost našeho myšlení)	152
<i>Pracovní list 35A</i>	153
<i>Pracovní list 35B</i>	154
<i>Pracovní list 35C</i>	155
36. Jazykové stereotypy a klišé	156
<i>Pracovní list 36</i>	157
37. Jak diskutují dívky a jak diskutují chlapci	158
<i>Pracovní list 37</i>	160

Gender a NÁBOŽENSTVÍ:

38. Vztah ženy a muže podle bible	162
<i>Pracovní list 38</i>	163
39. Světci a světice	164
<i>Pracovní list 39</i>	165
40. Bůh v našich představách	167

Gender a GLOBÁLNÍ PROBLÉMY:

41. Jaká je práce žen v rozvojových zemích?	168
<i>Pracovní list 41</i>	169
42. Dotýkají se globální problémy všech stejně?	170
<i>Pracovní list 42</i>	171
43. Zelený pás Afrikou	172
<i>Pracovní list 43</i>	173
44. Afghánské dívky do škol	174
<i>Pracovní list 44</i>	175

Gender a ŠKOLSTVÍ:

45. Jaké jsou dívky a chlapci v učebnicích?	176
46. O kom se učíme	177
47. Dívky a chlapci v třídní samosprávě	179
<i>Pracovní list 47</i>	180

Gender a VOLBA POVOLÁNÍ:	
48. Ideální člověk pro toto povolání je...	181
49. Proč si lidé volí určité povolání?	182
50. Vlastnosti potřebné k různým povoláním	183
<i>Pracovní list 50A</i>	184
<i>Pracovní list 50B</i>	185
<i>Pracovní list 50C</i>	186
Vybraná literatura	187
Literatura využitá v žákovských aktivitách	188
Vybrané webové stránky	188
Rejstřík	190

Milé kolegyně, milí kolegové,

materiál, který se vám právě dostává do rukou, je jedním z počinů směřujících k zavádění rovných příležitostí žen a mužů do českých škol. Jeho cílem je podpořit učitelky a učitele v úsilí o demokratickou, osobnost akcentující výuku, jejíž součástí je i rovnost žen a mužů.

Všichni se pravděpodobně shodneme na tom, že škola by měla být prostředím, kde žáci a žákyně rozvíjejí své individuální schopnosti a věří přitom, že s jejich využitím mohou být úspěšní. Úspěch by měli spojovat se svými znalostmi a dovednostmi, nikoliv s charakteristikami, o něž se nemohli přičinit, jako je sociální původ či pohlaví.

Naplnovat tento cíl je velice složité. Mimo jiné i proto, že to předpokládá přistupovat k žákům a žákyním bez jakýchkoliv předsudků a stereotypů. Učivo, které žákům a žákyním předáváme, očekávání, která vůči nim máme, způsob komunikace, který s nimi navazujeme – to vše však bohužel může být a často bývá postaveno na řadě stereotypních přesvědčení, například že dívky jsou „předurčeny“ k něčemu jinému než chlapci bez ohledu na jejich individuální dispozice. Odolat těmto nebezpečným přesvědčením a přistupovat ke všem dívkám a chlapcům jako k individualitám bývá zpravidla těžké. Doufáme, že tato příručka umožní lépe čelit výzvám, které před nás staví demokratické vzdělávání.

Příručka nabízí podporu učitelkám a učitelům, kteří se rozhodli začlenit do své výuky téma rovných příležitostí žen a mužů. Navrhuje, co a jak žákům a žákyním předkládat, aby si prostřednictvím výuky uvědomili, jak rozdílné je v současné společnosti postavení žen a mužů, aby dokázali kriticky reflektovat stereotypy, které jsou s tímto faktem spojeny, a aby získali naději, že předně záleží na jejich vlastních schopnostech a že je možné a žádoucí obvyklé „ženské“ a „mužské“ životní dráhy narušit.

Dovolte nám, abychom podrobněji představily konkrétní motivy i širší východiska, která stála za vznikem této příručky. Domníváme se, že zasazením do souvislostí se zřetelněji ukáže význam připravené příručky a zboří případné bariéry znemožňující její využívání ve výuce.

Doufáme, že se příručka stane oporou pro vaši výuku týkající se genderové problematiky a rovných příležitostí žen a mužů.

Irena Smetáčková a Klára Vlková
koordinátorky projektu Gender ve škole